

4. Poiarkova, T. "Others" in the Ukrainian Society as a Result of the Modern Russian-Ukrainian War. *European Journal of Sustainable Development*. 2022. 11, №1. P. 20-30. Doi:10.14207/ejsd.2022.v11n1p20 <https://doi.org/10.14207/ejsd.2022.v11n1p20>

5. Poiarkova, T. Coronavirus Covid-19 Like a Trigger of Sovereignization. *EJTS European Journal of Transformation Studies*. 2022. Vol. 10, No.2. P. 59-75. https://www.journal-transformation.org/docs/issues/EJTS_2022_Vol_10_No_2/EJTS_2022_Vol_10_No_2.pdf

6. Postcommunism and the Theory of Democracy. By Richard D. Anderson, Jr., M. Steven Fish, Stephen E. Hanson, and Philip G. Roeder. *Perspectives on Politics*. June 2003. 1(02). DOI: [10.1017/S1537592703650322](https://doi.org/10.1017/S1537592703650322)

САМООРГАНІЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Юрій Борецько, професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки,
професор, доктор філософських наук

У широкому розумінні самоорганізація означає здатність системи самостійно підтримувати та вдосконалювати рівень організації в умовах зміни зовнішнього або внутрішнього середовища. Як форма соціальної демократії самоорганізація населення сприяє удосконаленню рівня розвитку суспільства та підвищенню свідомості громадян. Самоорганізація населення на місцевому рівні – один із дієвих механізмів розв'язання проблем локального значення.

Мета дослідження – аналіз практик самоорганізації громадян як механізму розвитку територіальної громади.

Самоорганізація громадян на місцевому рівні – самостійна організація діяльності й поведінки мешканців громади, спрямована на реалізацію і захист їхніх прав та інтересів, а також розв'язання соціальних проблем локального значення [1]. Процеси самоорганізації громадян детермінують масштабні суспільно-політичні, соціально-економічні, воєнно-політичні, екологічні виклики в умовах неспроможності держави виконувати певні функції.

Основа самоорганізації полягає у спільних цілях, потребах, інтересах, ресурсах, які стають доступними внаслідок об'єднання зусиль. Важливими показниками рівня самоорганізації є волонтерський рух, соціальна діяльність, участь у процесах ухвалення управлінських рішень, інформування громадян, консультації з окремими жителями та їх групами, підтримка місцевих програм громадських ініціатив. Соціальні зв'язки

сприяють досягненню функціональної рівноваги у співпраці громадськості з державними структурами.

Динаміка розвитку самоорганізації населення в Україні на сучасному етапі постає здебільшого не як результат удосконалення соціальних взаємодій, а як адаптація до курсу реформ та реакція на проблеми, пов'язані з війною. Початковою ланкою розвитку територіальних громад в Україні є органи самоорганізації населення (ОСН) – колективна форма реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні. ОСН створюються за ініціативою жителів на основі виборності органів управління, підзвітності мешканцям території та місцевій раді.

В Україні ОСН поєднують риси органів публічної влади і громадських організацій. Так, ОСН беруть участь в у вирішенні питань місцевого значення, мають певні повноваження, якими їх наділяє орган публічної влади – місцева рада, діють у межах відповідної території. Водночас ОСН функціонують на громадських засадах, на основі принципу добровільності. До ОСН належать будинкові, вуличні, квартальні комітети у населених пунктах, комітети мікрорайонів або районів у містах, товариства сусідів тощо. ОСН опікуються життєзабезпеченням частини території громади, обслуговують суспільні потреби, задовольняють культурно-побутові та інші запити мешканців [4].

У країнах розвинутої демократії самоорганізація громадян на місцевому рівні здійснюється через участь у діяльності інститутів неприбуткового сектору, до яких належать центри місцевих співтовариств або центри місцевої активності (community centers, village centers); сусідські співтовариства (neighborhood associations); сусідські трасти (neighborhood trusts); «мерії кварталу» або «мінімерії». Такі самоврядні утворення поширені у США, Великобританії, Франції виступають відповідниками органів самоорганізації населення, які функціонують в Україні [3].

Зауважимо, що вказані різноманітні форми місцевої самоорганізації не є складовою системи муніципального управління. Функціонування інститутів самоорганізації на місцевому рівні ілюструє наявність свободи дій у неприбуткових організаціях щодо розв'язання місцевих проблем. Сусідські трасти (neighborhood trusts) мають повноваження виконувати благодійницькі види діяльності, а також надавати мешканцям різноманітні послуги. Центри місцевих співтовариств задовольняють потреби мешканців мікрोगромади, реагуючи на проблеми та змінюючи види благодійницької діяльності. Центри місцевих співтовариств виконують такі функції: 1) надання послуг, зокрема популяризація інновацій та соціального підприємництва; 2) розвиток співтовариств, зокрема популяризація взаємодопомоги і сприяння розвитку особистості; 3) захист прав, зокрема шляхом мобілізації громадян на політичні дії, створення груп тиску; 4) надання ресурсів іншим інститутам добровільного сектору та координація їхніх дій [2, 154].

Важливим напрямком діяльності територіальних об'єднань громадян є покращення середовища проживання, передусім, благоустрою, озеленення, освітлення, збереження середовища проживання у разі реконструкції. Значна увага акцентується на дозвіллі громадян, удосконаленні соціальних послуг, покращенні іміджу території, зокрема для інвесторів, запобігання деградації локальних територій, створення робочих місць, покращення соціальних взаємодій між мешканцями громади.

Отже, самоорганізація громадян виступає одним із механізмів розвитку соціальних зв'язків шляхом використання практик, які, з одного боку, зумовлюють формування певних суспільних цінностей та норм, з іншого – сприяють розширенню контактів, зміцненню взаємодій та довіри. Основна сфера діяльності об'єднань громадян полягає у вирішенні питань, пов'язаних із розвитком території громади.

ДЖЕРЕЛА:

1. Зимогляд В. Я. Феномен «самоорганізації» в проблемному полі місцевого самоврядування. Вісник національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого». 2016. № 3. С. 247–251.
2. Мішина Н. В. Конституційно-правове регулювання діяльності органів самоорганізації населення: порівняльно-правове дослідження. Одеса: Друкарський дім, 2009. 298 с.
3. Олійник С. Л. Зарубіжний досвід місцевої самоорганізації населення для України. Економічна та соціальна географія. 2012. Вип. 54. С. 107–112.
4. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 254.

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ НА ПЕРЕБІГ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ольга Науменко, кандидат політичних наук, доцент Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана

Постановка проблеми. Політична еліта є важливим суб'єктом творення політичного процесу і прийняття основних політико-управлінських рішень. Виклики повномасштабного вторгнення спричинили вагому відповідальність за безпекову сферу та національні інтереси нашої держави. Російська агресія наклала правовий відбиток на перебіг політичного процесу. Зокрема, виборчий процес в Україні призупинився до повного завершення війни, що спричиняє питання щодо легітимації влади.